

විධායක සාරාංශය

ශ්‍රී ලාංකික සංස්කෘතිය සහ ජලය සමග ඇත්තේ සුවිශේෂී සබඳතාවයකි. මෙරට පෞරාණික ජල කළමනාකරණ තාක්ෂණය ලොව පුරා ප්‍රචලිතව ඇති අතර ඒ තුළ අවශ්‍යතා සපුරාලන පරිදි ජල සම්පත තිරසාරව භාවිතා කිරීමටත් එමගින් පාරිසරික සුරක්ෂිතතාවය පවත්වාගැනීමටත් අවධානය යොමුකර ඇත. පසුගිය දශක දෙකක පමණ කාලයක කාලයක සිට සමස්ථ ලෝකයම දේශගුණ විපර්යාසයන්ගේ අහිතකර බලපෑම් අත්විඳිමින් ඇති අතර එමගින් විවිධ වූ සමාජ ආර්ථික හා පාරිසරික ගැටළු රැසක් නිර්මාණය වී ඇත. ජගත් දේශගුණ අවදානම් දර්ශකය අනුව 2018 වසරේදී දේශගුණ විපර්යාස හේතුවෙන් ලොව වඩාත් අවදානම් සහිත රටවල් අතරින් ශ්‍රී ලංකාව එහි සිව්වන ස්ථානයට නම් කරන ලද අතර, 2019 වසරේදී එම අවදානම් දර්ශකයේ දෙවන ස්ථානයට ශ්‍රී ලංකාව පත්විය. පසුගිය ආසන්න වසර කීපය සැලකීමේදී දේශගුණ විපර්යාස හේතුවෙන් ඇතිවන දිගුකාලීන නියං තත්ත්වයන් මෙන්ම ක්ෂණික ගංවතුර තත්ත්වයන්ද මෙරට විවිධ ප්‍රදේශවලින් වාර්තාවී ඇත.

ඒකාබද්ධ ජලාධාර හා ජල සම්පත් කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිය ලෝක බැංකු මූල්‍යාධාර යටතේ වාරිමාර්ග අමාත්‍යාංශය යටතේ ක්‍රියාත්මකවන පස් අවුරුදු (2020-2025) ව්‍යාපෘතියක් වන අතර එය දේශගුණික විපර්යාසයන්ගේ අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීම සඳහා සැලසුම්කර ඇති ව්‍යාපෘතියකි. ජලාධාර හා ජල සම්පත් සැලසුම්කරණය වැඩිදියුණු කිරීම හා ජලය හා සම්බන්ධ යටිතල පහසුකම්වල ක්‍රියාකාරිත්වය ඉහළ නැංවීම මෙම ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රධාන අරමුණ වන අතර එහිදී වේලි ආරක්ෂාව මෙන්ම වාරිමාර්ග පද්ධතිය මගින් ජලය බෙදාහැරීමේ ක්‍රමවේදය ඉහළ නැංවීමත් අපේක්ෂා කරනු ලබයි.

ඒකාබද්ධ ජලාධාර හා ජල සම්පත් කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිය 2019 ජාතික ප්‍රතිපත්ති රාමුවට අනුකූලව සැලසුම්කර ඇති අතර, එම ප්‍රතිපත්ති රාමුවෙහි වාරිමාර්ග හා ජල සම්පත් කළමනාකරණයට අදාළ සියලු උපායමාර්ග සුපුරාගැනීමට මෙමගින් අවස්ථාව උදා වේ. එසේම මෙම ව්‍යාපෘතිය මගින් ජාතික ප්‍රතිපත්ති රාමුවට අදාළව ජල පෝෂක ප්‍රදේශ සුරක්ෂිතව පවත්වාගැනීමට, ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට හා කළමනාකරණයට අදාළ ප්‍රතිපත්තිමය පසුබිම සපයන අතර, ආයතනික වශයෙන් තිරසර පරිසර කළමනාකරණයත්, ජනතාව කේන්ද්‍රකරගත් ආර්ථික සංවර්ධනය ලභාකරගැනීමටත් අවස්ථාව උදාකරනු ලබයි. එමෙන්ම මෙම ව්‍යාපෘතිය මගින් ජලය වෙන්කිරීම හා සම්බන්ධ විනිවිධභාවයට මෙන්ම තාක්ෂණික ගුණාංග ඉහළ නැංවීමට සහය දක්වන අතර ම භූ ගත ජලය භාවිතය නිසි කළමනාකරණයට හා නියාමනයට ද දායකත්වය සපයයි.

මෙම ව්‍යාපෘතිය යටතේ ප්‍රධාන සංරචක හතරකි එනම්. පළමු සංරචකය ජලාධාර ප්‍රදේශ හා ජල සම්පත් සැලසුම්කරණය, දෙවන සංරචකය යටිතල පහසුකම් වැඩිදියුණු කිරීම, තුන්වන සංරචකය අවස්ථානුකූල හා හදිසි තත්ත්වයන් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීම හා හතරවන සංරචකය ව්‍යාපෘති කළමනාකරණ ඒකකය ඒ සංරචක හතරයි. මෙම සංරචක හතර අතුරෙන් පළමු සංරචකය මගින් රටෙහි පොළව මතුපිට හා භූගත ජල සම්පතෙහි තිරසර භාවය වැඩිදියුණු කිරීම අරමුණු කරන අතර, දෙවන සංරචකය මගින් ජලය හා සම්බන්ධ යටිතල පහසුකම් ප්‍රතිස්ථාපනය හා වැඩිදියුණු කිරීම අරමුණු කරයි.

ව්‍යාපෘතිය මගින් ඉටුකිරීමට අපේක්ෂිත කාර්යයන් සැලකීමේදී අදාළ කාර්යයන් ලෝක බැංකුවේ පහත දැක්වෙන පරිසර හා සමාජ ආරක්ෂන ප්‍රතිපත්තිවලට අනුකූල වියයුතුව ඇත. එනම්, පරිසර ඇගයීම (OP/BP 4.01), ස්වභාවික වාසස්ථාන (OP/BP 4.04), වනාන්තර (OP/BP 4.36), භෞතික සංස්කෘතික සම්පත් (OP/BP 4.11), ස්වකැමැත්තෙන් තොරව නැවත පදිංචි කිරීම (OP/BP 4.12), සහ වේලි ආරක්ෂාව (OP/BP 4.37). මේ අනුව පාරිසරික ඇගයීම (OP/BP 4.01) යන ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තියට අදාළව ව්‍යාපෘතිය යටතේ ඉටුකිරීමට අපේක්ෂිත කාර්යයන් පාරිසරික වශයෙන් තිරසර බව සහතික විය යුතුය. ස්වභාවික වාසස්ථාන (OP/BP 4.04) ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තිය යටතේ අදාළ ව්‍යාපෘති කාර්යයන් ස්වභාවික වාසස්ථාන මෙන්ම එහි ශාක හා සත්ත්ව ප්‍රජාවට හානි වීම වැලැක්විය යුතු අතර විශේෂයෙන්ම සුවිශේෂී ස්වභාවික වාසස්ථාන භාගනයවීම වැලැක්වීමට අවධානය යොමුකල යුතුව ඇත. ලෝක බැංකු ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්ති යටතේ, වනාන්තර (OP/BP 4.36) මගින් ව්‍යාපෘති කාර්යයන් සමග වනාන්තර මගින් සැලසෙන පරිසර පද්ධති සේවාවන් නිසි පරිදි පවත්වාගැනීමට කටයුතු කිරීමත්, ඒ තුළින් ජෛව වච්චත්වය ආරක්ෂා කරගැනීම තිරසාර ක්‍රමවේදයන් තුළින් දිළිඳුකම පිටුදැකීමත් අපේක්ෂා කරයි. භෞතික සංස්කෘතික සම්පත් (OP/BP 4.11) යන ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තිය මගින් අදාළ ව්‍යාපෘති කාර්යයන් හේතුවෙන් සංස්කෘතික වශයෙන් සුවිශේෂී වැදගත්කම සහිත ස්ථාන වෙත සිදුවිය හැකි අහිතකර බලපෑම අවම කිරීමට අවධානය යොමුකරයි. ස්වකැමැත්තෙන් තොරව

නැවත පදිංචි කිරීම (OP/BP 4.12) යන ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තිය මගින් ව්‍යාපෘති කාර්යන් හේතුවෙන් අදාළ ප්‍රදේශයේ ජනතාව වෙත ඇතිවිය හැකි අහිතකර බලපෑම් අවම කරමින් ඔවුන්ගේ අයිතින් සුරක්ෂිත කිරීම සඳහා කටයුතු කරයි. යෝජිත ව්‍යාපෘතිය යටතේ ජලාභ සහ ඇළ මාර්ග පද්ධති වැඩිදියුණු කිරීම සහ ප්‍රතිස්ථාපන කටයුතු සැලසුම්කර ඇති බැවින් වේලි ආරක්ෂාව (OP/BP 4.37) යන ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තිය ද යෝජිත ව්‍යාපෘතියට අදාළ වේ.

එමෙන්ම, යෝජිත ව්‍යාපෘතියේ ස්වභාවය, ස්ථානයේ සංවේදීභාවය, ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රමාණය මෙන්ම ඇතිවිය හැකි පාරිසරික බලපෑමේ ස්වභාවය හා ප්‍රමාණය අනුව ව්‍යාපෘති කාණ්ඩ 4කට වෙන්කරනු ලබන අතර, ඒ අනුව ඒකාබද්ධ ජලාධාර සහ ජල සම්පත් කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතිය B කාණ්ඩයේ ව්‍යාපෘතියක් ලෙස වර්ගීකරණ වේ.

ඒකාබද්ධ ජල පෝෂක ප්‍රදේශ සහ ජල සම්පත් කළමනාකරණ ව්‍යාපෘතියට අදාළව සකස්කරන ලද පාරිසරික හා සමාජීය කළමනාකරණ රාමුගත සැලැස්ම (Environmental and Social Management Framework) මගින් අදාළ ව්‍යාපෘතිය හේතුවෙන් ඇතිවිය හැකි පාරිසරික හා සමාජීය අවදානම් කළමනාකරණයට පහසුකම් සපයන අතර ම ව්‍යාපෘතිය මගින් අපේක්ෂිත අරමුණු සාර්ථකව සපුරාගැනීම සඳහා අවස්ථාව උදාකරයි. එමෙන්ම, මෙමගින් යෝජිත ව්‍යාපෘති ක්‍රියාකාරකම්වලට අදාළ පාරිසරික හා සමාජීය බලපෑම් මූලිකව හඳුනාගැනීමත් ඒවාට අදාළ කළමනාකරණ ක්‍රමවේදයන් හඳුනාගැනීමත් සිදුකරන අතර එක් එක් යෝජිත ක්‍රියාකාරකම් සඳහා පාරිසරික හා සමාජීය කළමනාකරණ සැලසුම් (Environment and Social Management Plan) සකස්කිරීම සඳහා මාර්ගෝපදේශ ද සපයනු ලබයි.